

חולין פה

משה שווערד

1. תוספות מסכת חולין דף פז עמוד ב

כל משקה המת טהורין - דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מיניה וא"ת והלא כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאורייתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:): מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דאיכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומסתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בההוא פירקא (שם דף יז:): ומים נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי להטביל בהן מחטין וצנורות אבל בציר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיהם ויחזרו ויטמאו את הכוס [1] וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהם עד שיצאו לחוץ וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו ביצאו מן הזב היכא דאיכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו [2] אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא נינהו ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית ...

2. תוספות מסכת חולין דף פז עמוד ב

משקה טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שנוגע בהן - אומר ר"ת דהני משקין שנגעו בהן דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי ...

3. רמב"ם יד החזקה הלכות טומאת מת פרק ג

(יג) כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשיער והצפורן הואיל וגזען מחליף ובשעת חבורן הכל טמא כיצד המת בחוץ ושערו בתוך הבית נטמא כל אשר בבית וכן הנוגע בשערו או בשיניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא שערו העומד להגזז וצפרניו העומדים להנטל הואיל והן עומדין להנטל יש בהן ספק לפיכך הנוגע בהן הרי הוא ספק טמא כל משקה היוצא מן המתים טהור חוץ מדמו וכל מראה דמים מן המת טמא כמו שביארנו ומפני מה לא גזרו על משקה המת כדרך שגזרו על משקין היוצאין מכל הטמאין מפני שהמת הכל בדלין ממנו לא גזרו על משקיו:

4. כסף משנה על הלכות טומאת מת פרק ג

כל משקה היוצא מן המתים טהור חוץ מדמו וכו' עד לא גזרו על משקיו. בפרק כיסוי הדם (דף פ"ז ופ"ח ע"ב) ואיתיה בתוספתא פ"ד דאהלות:

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

פ"א) ובשו"ע (יו"ד סי' קצה) וכן כתב הר"ן לקמן (ק.) הא דהחמירו בבשר וחלב יותר משאר איסורין, דמותר לאכול עם הגוי בשולחן אחד אפילו יש שם יין נסך ושאר איסורין, וכשיש שם בשר וחלב אסור, זהו משום דבבשר וחלב לא בדילי מיניה, שכל אחד בפני עצמו מותר, ולכן החמירו בו, וכן כתבו התוס' במס' פסחים (ב. ד"ה אור) הטעם שהחמירו בחמץ טפי מבשאר איסורי הנאה שלא הצריכו לבערם, משום דחמץ מותר כל השנה ולא בדילי מיניה, משא"כ שאר איסורי הנאה שאיסורם נוהג איסור עולם ובדילי מיניה.

6. שו"ע יורה דעה - סימן כח

(טו) דם הניתז ושעל הסכין, אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסותו, וגורר אותו ומכסהו, כדי שיתן עפר גם למטה. אבל אם יש שם דם אחר, אין צריך לכסותו, שאין צריך לכסות כל הדם. לפיכך אין צריך (להמתין) לכסות עד שיצא כל הדם: **הגה** - מיהו ימתין עד שמתחיל לירד טיפין, כדי שיכסה מקצת דם הנפש (מהר"ל בשם מהר"ק ושחיתות ישנים בשם מהר"ש):

7. רש"ש מסכת חולין דף פג עמוד ב

רש"י ד"ה קמוסיף אבניו. להגביהו. משמע דס"ל דהשקלי וטריא הוא שיכסה. בחטאת העוף הדם המתמצה על היסוד (עי' זבחים סד ב). ובעולת העוף יכסה הדם המתמצה על הסובב. ולקמן בד"ה קא הוי חציצה כתב ונמצא שלא נמצא דמו בקיר המזבח. וכן התוס' בזבחים (סב) בד"ה אף תפסו החבל בשני ראשים. דכתירוץ הא' והג' משמע דהכוונה שיתן העפר בקיר. ובתירוץ הב' כתבו א"נ מגובה פריך התם ע"ש. (ועמש"כ לקמן בכוונת דבריהם דהכא בד"ה קא מוסיף). **ונ"ל דאזלי אליבא דרבנן לקמן (פח) דסברי כל דמו טעון לכסות. ולכן בעינן עכ"פ ראוי לבילה דכל דמו. וכל היכי דלא מצי לקיים הכסוי אם בקיר אם ביסוד. מעכב**

8. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פח עמוד א

במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש וכו'. הרמ"א (סי' כח סט"ו) פסק שאף שקי"ל דאין צריך לכסות כל הדם, יש להמתין עד שיתחיל לירד טיפין מהדם, כדי שיכסה מקצת דם הנפש. ומקור דין זה הוא מהגאונים. וכתב הגר"א דאף דר"י פליגי אדרשב"ג וס"ל דאין צריך לכסות דם הנפש, היינו שאין צריך לכסות כולו, אך מודים דמצות כיסוי היא על דם הנפש, אלא דסגי במקצתו.

והטעם שאנו נוהגים לכסות כל הדם, משום שהטעם למצות כיסוי הדם מבואר בתורה שהוא משום שהדם אסור ואצל אומות העולם היה חשיבות בדם, ומטעם זה יש לכסות את כל הדם.

9. רשימות ביכורי אליהו- ראמ"ד גנק

עא(והנה, יעי' לעיל בדף פה:, דר' חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה, והגמ' מחפש עצות לפוטרו מכסוי הדם, כדי שישתמש בהדם. והשתא, אי הל' כר' יהודה, הרי דסגי בכסוי של מקצת דמו, ושאר הדם היה יכול להשתמש בה? וכ' הרב אלישיב שליט"א, דצ"ל דלא נחלקו בסוגיין אלא לענין בדיעבד, אבל לכתחי' צריך לכסות את כל הדם אפי' לר' יהודה, משום דהרי חזי' דרצון התורה הוא שהדם יהא מכוסה. ושור' שכ"כ הגליון מהרש"א בסי' כח'. אמנם יע' בדף פג:, דמבואר שצריך כסוי על כל הדם, והיינו לכא' כהרבנן, עי' ברש"ש שם. על כל פנים, לפי ר' יהודה שאין צריך לכסות אלא מקצת דם, לכא' חזי' דהקפידה תורה על המעשה מצוה של כסוי, ולא על התוצאה שהדם יהא מכוסה.

10. תוספות מסכת חולין דף פח עמוד ב

אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח - למעוטי עפר מדבר קאתי דלא שמעינן ממתני' דצמחין גדלין בו מאליהן אלא דמה שזורעין בו אינו מצמיח א"נ אי ממתניתין ה"א דמכסין בו כיון דהוי ממין המגדל צמחים וא"ת ומאי פריך רבי יוסי לרבנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:): מואת חטאתכם אשר עשיתם וגו' שאני התם דבמדבר הו' דמה שזורעין בו אינו מצמיח וי"ל דשמא אז כשבאו שם ישראל היה מצמיח.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

ע' בתוס' שכתבו דשמא כשבאו ישראל במדבר היה מצמיח. וכן מוכח ממס' שבת (מט:): הם זרעו ואתם לא תזרעו, הם קצרו ואתם לא תקצרו. וסברא זו כתב נמי באוה"ח (שלח טו-לב) לפרש הא דאיתא במס' שבת (צו:): במתניתא תנא מקושש תולש הוה [וכ"ה בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א] והלא אמרו בגמ' דאין מכסין בעפר המדבר מפני שהיא ארץ ציה ואינה מצמחת, ומנין יצאו צמחים במדבר, לזה אמר הכתוב ויהיו בני' במדבר, ואמרו (מדרש רבה חקת פי"ט-טו) שבארה של מרים היה משקה ומעלה גנות ופרדסים [דשאים ואילנות] וא"כ היו גדלים צמחים במדבר לתלוש, וגם לסברת רב אחא בר יעקב דמקושש מעמר היה יתיישב ג"כ בדרך זה, דמעמר אינו חיוב אלא במקום גידולו. וכזה כתב במנחת חינוך (מוסך השבת-מעמר) לתרץ עפ"י דברי התוס' כאן. ועי' בחידושי חת"ס

שוב ראיתי בנשמת אדם (כלל ט-א) שהביא מירושלמי מס' שבת (פ"ז ה"ב) מה חרישה הוה במשכן שהיו חורשים לסממנים, ומפרש דקאי על כל מלאכת הסממנים, וא"כ צ"ל דבמדבר סיני שהיו עושין המשכן היה ראוי לזריעה וחרישה, דדוקא במדבר הגדול כתיב לא מקום זרע, ועי"ש מה שתמה על הירושלמי.

THE 39 MELACHOS [261] RIBIAT. 12

a) Zoraya in the Mishkan

Differing explanations are found in the Rishonim as to the precise purposes of the first eleven Melochos (Choraish, Zoraya, etc. through Bishul) in the Mishkan. The two most prominent views emerging from this controversy will be elaborated below:

 The view of Rashi - these Melochos were required for the dyes

 The view of R' Hai Gaon - these Melochos were required for the Lechem Hapanim

a-1) Rashi: These Melochos were required for the making of dyes

According to Rashi (and the majority of Rishonim) the first eleven Melochos were required in the Mishkan to produce dyes needed for coloring the woolen tapestries and curtains that draped the Mishkan.³

The dyes were derived from herbs and plants that had to be grown and cultivated.^{3a} Thus, Choraish and Zoraya (plowing and planting) were the first essential steps. The grown herbs were harvested, and then processed into a final product.⁴ [The desert soil became miraculously fertile and productive through Divine Intervention].^{4a}

3) רש"י במשנה שם עג. בד"ה האופה: "לא הוה במשכן דלא שייך אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן אבל כולו קמייתא הואי בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני..."

3a) ע' רש"י דף מט: בד"ה הם זרעו וקצרו סמנין וכו'.

4a) ע' תוס' חולין פח: בד"ה אלא (ועי' מנחת חינוך במוסך השבת) וכן מבואר בירושלמי פרק כלל גדול דמקשינן מה חרישה היתה במשכן ותני ליטע סממנין דמוכח שהיו חורשין וזרעין במדבר [וכן באמת מוכח בגמ' בבלי בפרק במה טומנין (מט:): הם זרעו ואתם לא תזרעו, הם קצרו ואתם לא תקצרו וכו' דמשמע שהיו זורעים בקרקע המדבר (ועמש"כ במלאכת חורש בהערה 23).

a-2) R' Hai Gaon: the Melochos were required for producing the Lechem Hapanim

R' Hai Gaon and other Rishonim (based on the view of the Talmud Yerushalmi) explain that the first eleven Melochos of Shabbos were needed for producing the *Lechem Hapanim* (Show Bread) and certain meal offerings (known as *Menochos*).⁷

The Lechem Hapanim was one of the regular Korbanos (Offerings) in the Mishkan (as well as the Bais Hamikdash).⁸ The Melochos of Choraish (Plowing) through Tochain (Grinding) were necessary for raising wheat and processing it into flour. The flour was then kneaded into dough (Losh) and baked into bread (Ofeh/Bishul). These first eleven Melochos are therefore referred to as the "Sedura D'Pas" (Order Of Bread) because they represent the eleven basic steps required for producing bread.⁹

(7) שיטת רב האי גאון הובא בחידושי הרב ר' אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל הנדפס בראש ספר מעשה רוקח ובחשובת הרמב"ם דפוס לפסיא מחדש קליד שאלו אחד עשר מלאכות ישנן בקרבן תמיד בכל יום ובחביתיו בהן גדול ובמלאוים כולן מזרע וקציר, (דהיינו לחם הפנים וחביתין וכו') וע' באגלי טל בפתיחה (ורשיי חולק על זה במשנה עג ובגמ' עד: בדיה דנקט אופה ידלא שייך במלאכת המשכן כלל' וע' באג"ט בפתיחה שם ביאור המחלוקת. L

14. חתם סופר מסכת חולין דף פח עמוד ב

זכות שאמר אאע"ה ואנכי עפר ואפר וכו'. בח"י תורה אמרתי עפ"י מ"ש חז"ל פ"י ונפשי כעפר לכל תהי' שנזכה להיות כעפר המשפיע מזון לכל ברי' ומ"מ הכל דשין עליו כן נזכה להשפיע לכל עולם ומ"מ נהי' נכנעים. וא"כ תינח להתפלל שנזכה אבל לא יתכן שיאמר אדם על עצמו שהוא כעפר המצמיח טוב לכל ע"כ אמר אאע"ה עפר ואפר עפר לענין הכנעה ואפר לענין שאינו מצמיח והרי זה ענוה יתירה מאאע"ה. עפר ואפר עם הכולל גמטרי' תרל"ח כמו אברהם יצחק יעקב:

15. בית הלוי על בראשית פרק יח פסוק כז

ואנכי עפר ואפר. השפיל עצמו בשני הקצוות. דעפר מעולם לא היה בו צורה חשובה רק יכול לקבל צורה חשובה דיכולין לזרוע בו ויגדל כל הצמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה בו צורה רק שעתה אינו יכול לעשות ממנו מאומה דאינו בר גיבול וגם אינו מגדל צמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד להיות יוצא ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרו במסכת חולין (דף י"ח) דבשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לברר שהיתה מקודם טהורה עד עתה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

16. ספר תפארת יעקב דף פח עמוד ב

שם בשכר שאמר אברהם אבינו עפר ואפר זכו בניו לז' מלות אפר פרה ועפר סוטה. ואף דאברהם אמר עפר ואפר אפר ולמה הקדים אפר לעפר משום דאפר פרה הוא זכות יותר שמטהרת מטומאת מת משא"כ עפר סוטה דעיקר הדבר לא יחא ל"י לאברהם כלל שבא ע"י עבירה וקלקול הילכך אי ה"י אומר רק עפר בלבד ה"י זוכה לאפר פרה דאיקרי עפר כדכתיב מיצטר שריפת החטאת והשתא שאמר אפר ג"כ זכה ג"כ לעפר סוטה דמ"מ זכות הוא לעשות שלום אבל אפר פרה הוא זכות גדול ביותר לפיכך הקדים אפר פרה לעפר סוטה נמיהו בגופה דמילחא נראה לי דענין זה הוא לפי דאפר פרה מטהרין באזוב והיינו משום דחושבה ד' כל גבה לב וכל עוד שלא יסיר גאותו רוח הטומאה שורה עליו כמו שיסוד הפייט בפרשת פרה לכך האפר והאזוב מו"י"ן על השפלות שיספיל עלמו וד' שוכן את שפל רוח וזוהי יסיר הטומאה ממנו וכן סוטה משקין אותה מעפר המשכן להזכיר שפלותה כמו שמנחתה שעורין לפי שעשתה מעשה בהמה וכן קושרין חבל מלרי וכן העפר להזכיר שפלותה שסופה לעפר ומתוך כך תודה ולא תבוש שאין ראוי שבשביל צטה שלה ימתק שם ד' אל המיס לכך כיון שאברהם השפיל עלמו בעפר ואפר זכו בניו לשתי מלות מורים על השפלה וכן ענין כסוי הדם הוא כפרה על הנפש כמו דם הבהמה על המזבח ויהא נחשב לו כאילו נקבר הוא וקבורה מכפרת ואין לך שפלות גדול מזה בזכרו כי סופו לעפר ירד וכשנר לבו ואז יש לו כפרה וזכות זה ג"כ מחמת שפלותו של אברהם שהשפיל עלמו זכו בניו לכך כג"ל:

17. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף פח/ב

שם בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה. מקשים הוה ליה למימר עפר סוטה ואפר פרה, כסדר דנקיט אברהם אבינו שאמר ואנכי עפר ואפר. ונ"ל בס"ד דקדים זכיה דאפר פרה דחשיבה טפי שהיא לצורך אנשים ונשים, וגם מצויה טפי וצריכים לה טפי, אבל אברהם אבינו ע"ה שמדבר בענין הענוה והחשיבות הקדים העפר לאפר לפי שיש בעפר לעולם טפי מאפר, ולהכי האפר גרוע יותר, ולכך הזכירו לבסוף על דרך לא זו אף זו. אי נמי יש חשיבות בעפר יותר מאפר כי נעשה ממנו כלים לשתות בהם ולאכול בכס ולבשל בהם, גם בניין בתים ועליות באבנים הנעשים מן העפר, מה שאין כן האפר הוא גרוע כי לא יצלת לכל אלה ולהכי נקיט אפר לבסוף על דרך לא זו אף זו: אמנם הא קשיא לך במאמר הנזכר דקאמר בשכר וכו' זכו וכו', והלא מה שאמר אברהם אבינו עפר ואפר אין אלו עניינים חלוקים, אלא שניהם ענין אחד שמדבר בהם בדרך ענוה, ולמה זכו בעבורם לשני עניינים חלוקים שהם אפר פרה ועפר סוטה. ונ"ל בס"ד דידוע תיבת אני נאמר על מקצת דהיינו על הגוף הגשמי בלבד, אבל אנכי נאמר על דבר שלם גוף ונפש שהוא כולל שתיים, וידוע שיש מעלות וחשיבות השייכים לגוף דוקא, ויש שייכים לנפש דוקא, ויש אדם שמתגאה בשניהם, ויש עניו ושפל בשניהם, ויש עניו בזה וגאה בזה, ואברהם אבינו ע"ה היה עניו ושפל בשניהם...

18. תורת חיים מסכת חולין דף פח עמוד ב

בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו וכו'. אם תאמר מנא ליה למימר הכי דמאי שנא הנך משאר כל המצות כולן שזכו בהן ישראל וי"ל לפי שאפר ועפר דבר פחות ושפל הוא מאוד ולא היו כדי לעשות בהן רצונו של מקום אלא לפי שהשפיל אברהם את עצמו כל כך ואמר אנכי עפר ואפר זכו בניו לעשות בהן מצות ה' אף על גב דזכר שפל הוא היינו דכתיב מי מנה עפר יעקב אין חשבון במצות שהן מקיימין אפילו בעפר שהוא דבר שפל ובזוי כגון אפר פרה ועפר סוטה...

19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פח עמוד ב

זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה. פירש רש"י דהמעליותא באפר פרה הוא דאי לאו אפר פרה אין להם טהרה עולמית. והנה כד הוינא טליא הוה קשיא לי, דבגמ' סוף נזיר ממעטינן גוי מטומאת מת דכתי' והיתה לעדת ישראל למשמרת למי נדה, והיינו דגבי ישראל איכא טהרה דאפר פרה משא"כ גוי דליכא אפר פרה וא"כ ליכא טומאה, וא"כ מאי מעליותא שזכו לאפר פרה הא אי לא היו זוכים לאפר פרה לא הי' שייך בהו טומאה, ולא דהיו טמאים לעולם. ובשלמא גבי עפר סוטה א"ש, דמצינו שיש טומאה בלא טהרה, שארוסה שנסתתרה אינה שותה אך היא אסורה לבעלה לעולם, ושפיר הוי מעליותא במה שזכו לעפר סוטה, אך בטומאת מת קשה כנ"ל. והיה אפשר לומר (ולא משמע כן בפשטות הגמ') דבמגע טומאה איכא פגם מלבד מה שנעשה טמא, וע"י הטהרה דאפר פרה חשיב כאילו לא נטמא כלל, ולזה לא היו זוכים אף אילו לא נתחדשה בהם פרשת טומאת מת, ובשכר שאמר אברהם וכו' זכו לזה. (ועי' הערות סוטה יז א).

20. רשימות ביכורי אליהו- ראמ"ד גנג

ובזה רצה להסביר למה ניתנה מצות פרה אדומה לישראל במרה, שמצות זה מורה על קדושתם של ישראל. על כל פנים, בעיקר דברי מרן שליט"א, הנה ברש"י מבואר דאילו לא ניתנה אפר פרה לישראל לא היה טהרה עולמית. ויש לומר, דהגמ' בנזיר הא איירי לאחר מתן תורה שכבר ניתנה אפר פרה לישראל, וכיון שניתנה לישראל אז אמרי' דאם אין אפר פרה אין טומאה, אבל הגמ' כאן מיירי מה היה אילו מעולם לא ניתנה אפר פרה, ואז היה טומאה אפי' אם לא היה עצה לטהר. וכן מבואר בהמהרש"א, וכ' דאילו לא ניתנה לישראל אפר פרה, היה ניתן עצה אחרת לטהר עיי"ש.	<u>אפר פרה:</u> בהערות של מרן הרב אלישיב שליט"א הביא את הגמ' בסוף נזיר, דעכ"רם אינם מקבלים טומאה כיון דממעטי' להו מטהרת פרה אדומה. ולפ"ז רצה לומר, דאילו לא ניתנה אפר פרה לכלל ישראל בזכותו של אאע"ה, לא היה שום טומאת מת, והקשה דלכא' זה עדיפא ממה שיהא טומאה וטהרה על ידי פרה אדומה? ור' מוטי נ"י, רצה לומר, דבאמת טומאה לישראל הוי מעליותא, דלא שייך טומאה אלא במי שהוא קדוש, וחלק מקדושה הוא להתרחק מן המתים וטומאה, ואם בני ישראל מטמאין, זה מורה על דרגה של קדושתם, ולכן טומאה לישראל מורה על מעלתם.
---	--

21. מהרש"א על חולין דף פח/ב

גמ' ואנכי עפר כו'. ולפום ריהטא הוא דחוק וכי אילו לא אמר אברהם ואנכי עפר וגו' לא היה לטומאת מת טהרה עולמית ואפשר לפרש דאי לאו בשכר אברהם היה הכשר טהרת טמא מת בעניינים רחוקים אשר מציאותם היה קשה אמנם בשכר שמיעט אברהם את עצמו ואנכי עפר ואפר זכו להיות הכשר והזאת טהרתם בעניינים אשר קלים מציאותם שהם עפר ואפר והזכות הוא מן הדומה לדומה שבזכות שאמר ואנכי עפר בתחלת יצירת אדם כמבואר לקמן בסמוך זכו לעפר סוטה שעל ידי זה תזכה להוליד בן כאברהם כמבואר בפרק כשם ובזכות שאמר ואנכי עפר במותי זכו לטהר באפר טומאת מת וק"ל:

22. ספר שערים מצויינים בהלכה

ניתן לישראל הוי משתרי בשר בלא כיסוי, ואין כאן הנאה ממה שנצטוו על הכיסוי, משא"כ אפר פרה אי לאו מצות פרה לא היה טהור עולמית, ועכשיו ודאי איכא הנאה דכל כמה דחל עליו חיוב כיסוי אינו אוכל עד שיכסה. ועי"ש שמודה דאי כסוה הרוח או ביו"ט שאי אפשר לכסות בודאי יכול לאכול בלא כיסוי. אבל מדברי הכל בו מבואר שאין לפרש כן. שוב ראיתי בפר"ח (סי' כח סק"ג) שמביא מפרש"י דהכיסוי אינו מעכב השחיטה. וכ"כ בב"ח בשם הרשב"א בתורת הבית (י"ט): דכל שנשחט כראוי מותר באכילה ואין היתר אכילתן תלוי בכסוי הדם.

הנאה ליכא. פרש"י הנאה ליכא במצוה זו, דבלאו כיסוי נמי הוה משתרי הבשר. וכן כתב בכל בו (סי' קח) בשם ה"ר דוד ב"ר לוי, למדנו שאין כיסוי הדם מעכב הבשר מלאכול, דאלו היה מעכב הבשר, התם נמי איכא הנאה שמתיר הבשר לאכילה, אלא לאו ש"מ דאינו מעכב. ועי' בתפארת יעקב דמדברי רש"י מוכח להיפוך דכסוי מעכב האכילה, ומפרש כוונת רש"י דאי לא הוה מצות כיסוי

23. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף סא/ב

שם וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואמר תכלת היא. מקשים מאי רבותא דהאי רמאות במצוה זו של ציצית, משאר רמאות שעושיין במצוות אחרים, כגון אינו רוצה להפסיד שכר כתיבת פרשיות של תפילין, אלא מניח חתיכת נייר בבתים, ואומר מזוזה היא, ומביא חוטיין לבן מן השוק ומניח בבגדו ואומר ציצית הוא, וכן כיוצא בזה. ונ"ל בס"ד, על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י דהסטרטא אחרא יש לה אחיזה יותר בגוון שהוא כמראה תכלת, אבל התכלת עצמו שהוא מדם חלזון שאנחנו מניחין בציצית הוא קדושה גדולה, ולכן לא היה נזהג אלא בומן בית המקדש, כי הלבן והתכלת הם רומזים לבחינה עליונה ע"ש, ולכן הגוון שדומה למראה התכלת נקרא קלא אילן, כי קלא גימטריא ס"מ. והנה ידוע שהסטרטא אחרא מתאוה להתדמות לקדושה, כדרך הקוף שטבעו להתדמות לאדם, וכן הוא מנהג הסטרטא אחרא, על כן כיוון שזה עושה מרמה במצוה זו להביא קלא אילן, שהוא חלק הסטרטא אחרא (דפלוור) [דפלוני], במקום תכלת שהוא קדושה, גורם שתכנס הסטרטא אחרא במקום הקודש, ויתקיים מה שנאמר [משלי ל' כ"ג] ושפחה כי תירש גברתה, כי זה נותן כח לסטרטא אחרא להתלבש במלבושי כבוד חס ושלום, ולכן עונו גדול יותר משאר מרמות שעושים בשאר מצוות, מפני שזה הרמאות בקלא אילן, שהוא חלק פלוני ששם נאחז, כי לכן קלא הוא מספר ס"מ, ולכן נפרע ממנו על זאת יותר משאר רמאות דשאר מצוות. ובה מדויק המאמר באומרו שתולה קלא אילן בבגדו ואמר תכלת הוא, הכונה בשביל שאמר תכלת הוא, נמצא קרא שם תכלת שהוא בקדושה על קלא אילן שהוא סטרטא אחרא, והרי זה כקורא את הכלב בשם המלך

24. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף פט. זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. פרש"י בשכר שלא רצה ליהנות מן הגזל. הקשה בלב אריה מה ענין מניעת גזל לשכר שני מצות אלו, ותירץ משום שע"י ב' מצות אלו אפשר לעשות רמאות ולגזול, בציצית למכור קלא אילן במקום תכלת כדאיתא במס' ב"מ (סא:): וכן בתפילין יוכל לרמות כמש"כ התוס' במס' שבת (מט. ד"ה כאלישע) דהרמאין היו מניחים תפילין לרמות בנ"א, והנה אם ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, וא"כ כשמקיים שתי מצות אלו כתקנה ואינו מרמה בהם שכרו כפול על גוף המצוה ועל מניעת איסור גזל שהיה יכול לעשות, ולכן זכו בניו לשתי מצות אלו בשכר מניעת הנאה מן הגזל של אברהם אבינו.

25. ספר תפארת יעקב דף פט עמוד א

(דף פ"ט ע"א) **בגמרא** זכו בניו לשתי מלות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. יש לדרקק דלא דמי כלל להקך שתי מלות דמטיקרא אפר פרה ועפר סוטה שהוא מעין אותו הדבר ממש לפי שאמר עפר ואפר אבל כאן עיקר ההנאה הוא התפלת שדומה לים וכו' כמו שפירש"י ולא זכר אברהם תכלת כלל רק חוט בלבד וכמו כן רצועה של תפילין אינה רק הכג מלות והמלות היא התפילין ולא זכר אברהם התפילין כלל: כמו כן יש לדרקק שהרי לעיל לא חשבו עפר כסוי דליכא הנאה ואף דליכא הנאה מלות לא חשבו עפר כסוי שיש הנאה ממש כמו עפר סוטה שנושא שלום ואפר פרה דמטיקרא איכ' תיקשי הכא חנינה תפילין יש לומר קלמ דהוי הנאה ממש מה שהנכריס יראים ממנו אבל תנין התכלת אינה הנאה רק מלות גדולה ויקרה מורה על ענין גדול ואיכ' וכי נחת דכרך לשיעורין ועכ"פ בכסוי יש ניכ' הנאה המלוא בעלמא וחס התכלת מלות רבה הוי הנאה גדולה כסוי הוי עכ"פ הנאה קטנה. ונראה לי דהכוונה הכא לפי שהי' מהראוי לפי ערך יקר שתי מלות אלו כגון תפילין ששם די' נקרא עליהן וכן התכלת המורה על כסא כבוד די' לפאר אותם בדבר יקר מאוד כמו שמלנו בבית המקדש לפאר מקום מקדשי

ומקום רגלי אכבד וכן בנחמיי' לרומם את בית אלקינו וכן הארון הי' של זהב וזנדי הקודש לכה"ג אשר נכין אוי"ם ולוה הי' מהראוי שהיו תפילין של זהב ויהיו קשורים בראשו ברצועה יקרים של זהב וכדומה לכל אחד לפי ערכו וכן התכלת הי' מהראוי שהיא לבושה על דבר יקר מאוד ועכ"פ עליה שכינה תכלת אך לפי שאמר אברהם חס מחוט ועד שרוך נעל שהי' חסוי בעיניו דבר קל וקטן כדבר יקר להוסיף מן הגזל לכך זכו בניו שרצה הקב"ה דוקא לקשור תפילין ברצועה של עור וכן התכלת על חוט אחד בלבד וזה נחשב להסס דוקא ולא דבר יקר וזהו הנאה גדולה כי יכולין לקיים מלות יקרות כאלו בדבר קל בחוט וברצועה של עור ואין לריך להוסיף הרבה הולאות ואפי' משום הידור ליכא כי אדרבא אין המלוא רלווי' רק בזה וזהו בזכותו של אברהם כנ"ל:

26. תורת חיים מסכת חולין דף פח עמוד ב

בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו וכו'. אם תאמר מנא ליה למימר הכי דמאי שנא הנך משאר כל המצות כולן שזכו בהן ישראל וי"ל לפי שאמר ועפר דבר פחות ושפל הוא מאוד ולא היו כדוי לעשות בהן רצונו של מקום אלא לפי שהשפיל אברהם את עצמו כל כך ואמר אנכי עפר ואפר זכו בניו לעשות בהן מצות ה' אף על גב דדבר שפל הוא היינו דכתיב מי מנה עפר יעקב אין חשבון במצות שהן מקיימין אפילו בעפר שהוא דבר שפל ובזוי כגון אפר פרה ועפר סוטה כדפירש רש"י ז"ל בפרשת בלק ובסמוך דקאמר **בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו וכו' י"ל משום דמצות תפילין הוה אפשר לקיים בלא רצועות לקושרן בחוט או משיחה וכן מצות ציצית אפשר לקיים בלא תכלת דאין תכלת מעכב את הלבן אלא לפי שאברהם לא נתן עיניו ליהנות מן הגזל אפילו מרצועת נעל לכך זכו בניו שהעובדי כוכבים נותנין עיניהם ברצועות תפילין שלהן ויראין מהן ולפי שלא נתן עיניו ליהנות אפילו מחוט של גזל זכו בניו שהקב"ה נותן עיניו בחוט של תכלת שלהן כשמסתכל בכסא כבודו.**

פרשת לך לך

מ. שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד

1. שער הכוונות - דרושי ציצית דרוש ד

ודע כי ב' מיני ציציות הם התכלת והלבן ר"ל כי בזמן שב"ה קיים היה חוט תכלת עם הלבן ובזמנה ז' לא יש כי אם לבן. ... נבאר ענין הציצית כי הנה נת"ל כי שני מיני ציצית הם הא' מלבן ותכלת כמו שהיה בזמן שבהמ"ק קיים והב' כולו לבן כמו שאנו נוהגים עתה בזמן הזה והנה שני בחי' אלו של הציצית שניהם ממוחין דאימא לבד לא מאבא אלא שהציצית דתכלת ולכן הוא יוצא ממוח חכמה דאימא אשר בתחלה היתה ויפיק אותה לענין נשגב ונעלה, וזהו בהבראם א"ת אלא באברהם (בראשית רבה יב-יח), ואם האדם מיישר דרכו ושומר פקודת הבורא יתברך אז הטבע כלי בינה דאבא כנ"ל ולכן היה נוהג בזמן שב"ה קיים אבל ציצית הלבן שאנו נוהגים בו היום הוא מד' מוחין הכלולים בבניה דאימא שהיא עצמה בינה דאימא בתחילה וזהו הטעם שאין לנו תכלת בזמן הזה והרי נתבאר לך ענין הד' ציציות שהם מוח א'. וגם אמרנו שהם ד' מוחין כנ"ל בדרוש שקדם לזה והכל א' כי הם ד' מוחין הכלולים במוח בינ' דמצד אימא כנ"ל האמנם משני מוחין דחוג"ג אין ציציות בפני עצמן כי אינן סוד מוחין אלא בחינת מרכיעין ולכן נטפלין להם כמשי"ת לקמן.

2. משך חכמה על במדבר פרק טו פסוק לו

כוונת מצות ציצית לדעתו כד, דזה ידוע, הבורא יתברך בחכמתו המתאחדת עמו ברא מצאוות ראויה לו, היא תעיד על שלמותו וחכמתו ומציאותו המחויבת והקודמת, אולם העולם השפל ברא ספוגי, וזה כי הניח אותה לבעל הבחירה, וכמאמר הכתוב (תהלים קטו, טז) והארץ נתן לבני אדם, שהוא ישלים בריאתה ויפיק אותה לענין נשגב ונעלה, וזהו בהבראם א"ת אלא באברהם (בראשית רבה יב-יח), ואם האדם מיישר דרכו ושומר פקודת הבורא יתברך אז הטבע כלי חפץ אצל ההשגחה, ותתפשט כחותיה לאין גבול, וכמו שמצאנו בשני דשמעון בן שטח (תענית כג וע' רש"י חולין קיט): שהיו עושים כשני כליות כו', וכן ברבוי דעובד אדום (שמואל ב' ו, יא ועיין ברכות סג ע"ב), ועושר של שלמה וכי"ב, וזה שאמרו (חגיגה יב) מאי די שאמר לעולמו די, והיינו, שדי ורב הכנות הכין ועשה והומין לעולמו, שהם יוכלו להוציא הבריאה אל שלמותה באופן הטבעי ג"כ, אם ישמרו דרכי ד' לאופן נשגב ואופן יותר נעלה, עד כי יצא מגדר הטבע לענין אלקי, וזהו שאמר ר' עקיבא במדרש תמורה (מובא בילקוט תוריע וביום השמיני) על מצות מילה, מעשי הקב"ה נאים או מעשי בו"ד, והשיב מעשי בו"ד, כמו גלוסקה יפה יותר או חטים, ולכן גם מצות מילה רצה הקב"ה להניח לאדם שיהי' לו במה להתגדר גם בגופן, ולכן ברא מותרות בבריאה, והאדם יבוא וימול בשר ערלתו, ובוה יחתום להיות עבד לה'...

והנה הבריאה בכלל מצאנו להכתוב שמנה האצילות הראשונה בשם מלבוש, וזה עטה אור כשלמה (תהלים קד, ב) **וכן מצאנו במדרש (בראשית רבה ג-ד) נתעטף הקב"ה כו', והוא כי כמו המלבוש חוצץ ומכסה האדם, אשר לא יראה האדם ובשרו רק לבושו,** כן להבדיל בכיכול, אם כי באמת אין חוצץ ואין מבדיל, וכמאמר הכתוב (תמיהה ט, ו) אתה הוא ד' לבדך, ומפרש אימתי אתה לבדך, אתה עשית השמים והארץ כו', אף לאחר עשייתך שמים וארץ ג"כ יאות לומר כי הבורא יתברך לבדו הוא, וכמו שהיה קודם בריאת העולם, וכבר האריכו בזה הרבה לכן אקצר, אבל לעין המוחש, השפל, אשר בל יוכל להשיג שום

רוחני ומכש"כ כבודו יתברך, הבריאה היא כמו מעטה להמציא עד כי איש בער לא ידע (תהלים צב, ז) ונבל יחשוב בלבו אין כו' (תהלים יד), ולכן נקרא כללות הבריאה בשם בגד. ולפי הקדמתנו קודם, כי הבריאה עדיין לא נגמרה, והניח הבורא יתברך להבחיירי, שהוא ישלים אותה והוא יוציאנה לשלמותה...

ולכן העיר הבורא אותנו במצות ציצית, ולהורות כי המציאות היא בגד משמני צדדיו יש עדיין חוטין שעדיין לא נארגו, ולכן צריך גדיל וענף (מנחות לט: מב), והיינו להורות, שגם בפעולות שהאדם יעשה בבחירתו בחיים ובטוב ולהלך בדרכי ד' גם בזה עזר ממרום תסעדהו, וכמאמרם (קדושין ל): אלמלא הקב"ה עוזרו וכו', וגם בזה יהא נארג קצת מהשי"ת ומסיועו האלקי להמתערר לבוא לטהר, ואתה בן אדם הכן לבבך לבלי לכת אחרי העין והלב, ולתת רסן בעד התאוות החומריות ולדבק בהשי"ת, ובכל דבר מחלקי הבריאה יעשה מצוה מקשרת אותך להשי"ת, וכמאמרם בתו"כ (פ' צו קפה) אין לך דבר שאין בו מצוה למקום, ובוהו יפיקו ברכה כל מעינות הטבע עפ"י ההשגחה האלקית לבלי ד', ותצא הבריאה לשלמותה האמיתית כפי כוונת השי"ת, ואתה בן אדם אם תארוג את הבריאה תעשה שותף להשי"ת במעשה בראשית, וכמאמרם (שבת י) כל הדן דין אמת כו', והוא שאמרו סנהדרין צ"ט כל העוסק בתורה לשמה כו' כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר לנטוע שמים וליסד ארץ כו'...ובוא אחי וראה מאמרם בחגיגה (חגיגה יב) היה מרחיב והולך כשתי פקיעות של שתי וגער בו הקב"ה והעמידו, היינו, שהניח זה להאדם הבחירי, שהוא ישלים אותה והוא יעשה ויבנה פלטרין של מעלה ושל מטה. ולכן בא הרמז במצות ציצית ג"כ באופן זה כשתי פקיעות של שתי, ויש בזה עוד דרושים עמוקים, ואכ"מ. ודו"ק היטב.

3. ספר בראשית פרק יד

(יג) ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי... (יד) וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את הניכיו... (טז) וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו: (יז) ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדורלעמר ואת המלכים אשר אתו (יח) ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא-ל עליון....

4. רש"י על בראשית פרק יד פסוק יח

(יח) ומלכי צדק - מ"א הוא שם בן נח (נדרים לב):

5. ספר בראשית פרק יד

(כא) ויאמר מלך סדם אל אברהם תן לי הנפש והרכש קח לך:

(כב) ויאמר אברהם אל מלך סדם הרמתי ידי אל ידוד א-ל עליון קנה שמים וארץ:

(כג) אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקה מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברהם:

6. רש"י על בראשית פרק יד פסוק כג

אם מחוט ועד שרוך נעל - אעכב לעצמי מן השבי:

ואם אקה מכל אשר לך - וא"ת לתת לי שכר מבית גנזיך לא אקה:

ולא תאמר וגו' - שהקב"ה הבטיחני לעשרני שנאמר ואברכך וגו':

7. תלמוד בבלי מסכת חולין דף פח/ב-פט/א

ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב ויראו את אל-הי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר בלעדי רק אשר אכלו הנערים

8. רש"י חולין דף פט/א

אם מחוט ועד שרוך - שלא רצה ליהנות מן הגזל:

9. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יז/א

דרש רבא בשכר שאמר אברהם איבנו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות חוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר ויראו את אל-הי ישראל ותחת רגליו וכעצם השמים לטהר וכתב כמראה אבן ספיר דמות כסא:

10. רש"י סוטה דף יז/א

בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל - שהבריח עצמו מן הגזל:

11. מהרש"א על חולין דף פט/א

קשה גזל הנאכל שאפי' צדיקים כו'. יראה דודאי הכא לאו גזל מקרי דאל"כ איך אמר אברהם על מה שהיה בעין וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם וגו' ועוד דכבר מחל מלך סדום על הכל שנא' והרכוש קח לך וגו' ועוד כנראה מעניינו שמלך סדום לא היה יכול להציל ואמרינן בהגוזל בתרא דאפי' לא אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו אלא שאברהם ממדת חסידות לא רצה ליהנות כמ"ש שלא תאמר אני העשרתי וגו' והכא ה"ק קשה גזל הנאכל בגזלן דעלמא שקשה לו לעשות תשובה ולשלם לכ"א מה שכבר גזל כהיא איתתא שאמרה ריקה אפי' אבנט כו' והביא ראייה מאברהם שהרי לא היה רוצה ליהנות והיה בעיניו כגזל ואעפ"כ אמר רק אשר אכלו הנערים שקשה היה בעיניו לשלם מה שכבר נאכל ודו"ק:

12. ספר בראשית פרק ט

(כ) ויחל נח איש האדמה ויטע כרם: (כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה:

(כב) וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ:

(כג) ויקח שם ויפת את השמלה וישמו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית

וערות אביהם לא ראו:

13. רש"י על בראשית פרק ט פסוק כג

ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח (סנהדרין ע) לימד על שם שנתאמן במצוה יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו שנאמר (יחזקאל לט) אתן לגוג מקום שם קבר. וחם שבוה את אביו נאמר בזרעו (ישעיה כ) כן ינהג מלך אשר את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשוף שת וגו':
ופניהם אחרנית - למה נאמר פעם שניה מלמד שכשקברו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו הפכו פניהם אחרנית:

14. מדרש רבה בראשית פרשה לו פסקה ו

(ו) ויקח שם ויפת את השמלה א"ר יוחנן שם התחיל במצוה תחלה ובא יפת ונשמע לו לפיכך זכה שם לטלית ויפת לפיכך וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ממשמע שנאמר וילכו אחרנית איני יודע שערות אביהם לא ראו אלא מלמד שנתנו ידיהם על פניהם והיו מהלכין לאחוריהם ונהגו בו כבוד כמורא האב על הבן

15. מדרש תנחומא נח פרק טו

(טו) ויטע כרם מהיכן היו נטיעות מהרצנים שהכניס בתבה ויקח שם ויפת ויקחו לא נאמר אלא ויקח מלמד ששם נתחזק תחלה במצות וילכו אחרנית שהיו מהלכין לאחוריהן ויכסו את ערות אביהם שהיה ביאתן כדרך הליכתן **מה פרע להם הקב"ה לשם פרע לו שכרו מצות תכלת (ו) תפילין שהיה מכסה בה** וליפת נתן לו קבורה בארץ ישראל ויאמר ארור כנען וגו'

16. משך חכמה על בראשית פרק יד פסוק כג

ובחולין (דף פ"ט ע"א) בשכר כו' זכו בניו לחוט כו' ורצועה, ויתכן שבתפילת שחרית שאברהם יתקנה (ברכות כו):
כל ישראל מלובשים בתפילין וטלית גדול משום זה

17. תוספות מנחות דף לח/א

התכלת אינה מעכבת את הלבן - **מצוה לתת ב' חוטין תכלת וב' חוטין לבן בציצית** ומשמע לכאורה דאין זה מעכב את זה שאם הטיל שני חוטין מן האחד יצא כי הנך דקתני תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו'

18. רמב"ם יד החזקה - הלכות ציצית פרק א: (ו)

כיצד עושין את הציצית... ויהיה אחד משמנה החוטין חוט תכלת והשבעה לבנים. [השגת הראב"ד - ויהיה אחד משמונה החוטין חוט תכלת והשבעה לבנים **כתב הראב"ד ז"ל א"א טעות הוא זה אלא השנים של תכלת והששה לבנים עכ"ל**]:

19. שו"ע אורח חיים - סימן טז

שיעור טלית שחייב בציצית, שיתכסה בה באורך וברוחב ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשומרו: הגה - ואז חייב בציצית. ודוקא כשהגדול לובשו פעמים עראי ויוצא בו לשוק

20. משנה ברורה סימן טז

(ד) לשוק - או לפתח ביתו ברחוב אבל אם הגדול מתבייש לצאת בו אפילו באקראי לשוק לא חשיב כסות אפילו אם לובשו בביתו ויש חולקין בזה וס"ל דלא בעינן רק אם יש בו כדי לכסות ראשו ורובו של קטן והסכימו האחרונים להחמיר שלא לברך על ט"ק אף שיש בו כדי ראשו ורובו ש"ק אם הגדול מתבייש לצאת בו באקראי לשוק דאף שהוא יוצא בטלה דעתו אצל כל אדם.

21. ספר גור אריה על בראשית פרק ט פסוק כג

והא דאמרין בפרק כיסוי הדם (חולין ריש פט.) דבשביל שאמר אברהם "אם מחוט ועד שרוך נעל" (להלן יד, כג) זכו בניו לטלית של ציצית (קושית הרא"ם), ויש לומר דזכות שניהם גרם מצוה זאת שהיא טלית של ציצית. דאם לא היה זכותו של שם, אף על גב שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך" - בשביל זה אין סברא שיהיה בבגדיהם ציצית. דמה ענין "מחוט ועד שרוך" לבגד, שהחוט אינו בבגד, ולפיכך צריך לזכותו של שם שזכו לטלית של מצוה, ומכל מקום צריך גם כן זכות אברהם, דלמה יזכו לציצית, דאין ענין זכות של שם שיזכו למצות ציצית, והשתא על ידי שם זכו שיהיה מצוה בטלית שלהם, ואברהם שאמר "מחוט ועד שרוך" על ידו זכו לציצית, ולפיכך שניהם גרמו מצות ציצית בטלית, ופשוט הוא:

22. רש"י על בראשית פרק ט פסוק כג

ויקח שם ויפת... זכו בניו לטלית של ציצית

23. מדרש רבה בראשית פרשה לו פסקה ו

א"ר יוחנן שם התחיל במצוה תחלה ובא יפת ונשמע לו לפיכך זכה שם לטלית

24. מדרש תנחומא נח פרק טו

מה פרע להם הקב"ה לשם פרע לו שכרו מצות תכלת (ו) תפילין שהיה מכסה בה

25. לבוש האורה

לכך נ"ל שאין כאן קושיא כלל דודאי בזכות שם שכיסה את אביו זכו בניו בכלל לכסוי טלית של ציצית אבל עדיין לא ידעינן איזה מבניו שהרי הרבה בניו היה לו וכשבא אברהם שהיה ג"כ מבניו של שם ואמר מחוט ועד

שרוך וגו' זכה שיהיה אותו הזכות שזכה בו שם אביו ניתן לו ולבניו לבדן ואי לאו זכותו של שם לא היו זוכי בניו של אברהם למצו' גדול' כל כך בכסות שיש בה כבוד גדול ונאמ' בה וריח שלמותיך כריח לבנון רק למצוה אחרת קלה ממנה שיש בה חוט אחד ולא כסות שלם שהוא כבוד יותר על דרך שאמרו חכמים ז"ל...

26. מזרחי על בראשית פרק ט פסוק כג

לכך זכו בניו לטלית של ציצית. מדה כנגד מדה. הוא כסה את ערות אביו, וה' כסהו בטלית של ציצית... והיה דסוטה פרק היה מביא ומיתי לה בשילהי כסוי הדם, "דאמר רבא, בשכר שאמר אברהם, 'אם מחוט ועד שרוך נעל' זכו בניו לשתי מצות, לחוטין של תכלת, ולרצועות של תפילין", דמשמע דמצות ציצית לא זכו בה אלא מדבור "מחוט" ולא משום כסויו של שם. **יש לומר, דטלית של ציצית לחוד ותכלת לחוד. דמשום כסויו של שם זכו ישראל לטלית של ציצית לבן, ומשום דבורו של אברהם זכו ישראל לחוט של תכלת. דהכי משמע ממילתיה דרבא דקאמר, "זכו בניו לחוטין של תכלת". ולבן ותכלת הם שני צוויים אף על פי ששתייהן מצוה אחת.** ואף על גב דמדיבור "מחוט" אין לזכות אלא בחוטי ציצית מדה כנגד מדה ולא לצבעם של תכלת, מכל מקום כיון דמדיבור "מחוט" זכו לחוט, אין חוט של מצוה אלא חוט של תכלת, שכורכו על הלבן. דכהאי גוונא גבי טלית "שזכו בה משום כסויו של שם" אמרו שהוא טלית של מצוה ולא טלית סתם. וליכא למימר שבחוטי לבן קמירי, שגם הם מצוה כחוטי התכלת, מפני שחוטי הלבן כבר נכללו ב"טלית של ציצית" שזכו בו מפני כסויו של שם.

27. ספר תורת חיים על חולין דף פח/ב

וכן מצות ציצית אפשר לקיים בלא תכלת דאין תכלת מעכב את הלבן אלא לפי שאברהם לא נתן עיניו ליהנות מן הגזל אפילו מרצועת נעל לכך זכו בניו שהעובדי כוכבים נותנין עיניהם ברצועות תפילין שלהן ויראין מהן **ולפי שלא נתן עיניו ליהנות אפילו מחוט של גזל זכו בניו שהקב"ה נותן עיניו בחוט של תכלת שלהן כשמסתכל בכסא כבודו:**

28. ספר במדבר פרק טו

(לח) ...ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: (לט) והיה לכם לציצית **וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ידוד ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם:** (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאל-היכם:

29. רש"י מסכת חולין דף פט עמוד א

שהתכלת דומה לים - שהחלזון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה ומראית דמו דומה לים וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד דכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות.

30. רש"י מסכת סוטה דף יז עמוד א

שהתכלת דומה לים כו' - בא ללמדנו שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה והכי תניא לה בספרי דאיצטריכו כל הני משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כמו תכלת דומה למראה הים ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע.

31. רש"י מנחות דף מג/ב

ורקיע לכסא הכבוד - **ומכת התכלת מזכיר היושב על כסא** ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע:

32. ספר שפתי חיים-מועדים חלק א, עמ' קעג

"זכות אבות" פירש מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמ' 14) - "**זכות**" אבות בדינו, היא הירושה העשירה שהורישו לנו אבותינו, הלא המה כוחות הנפש והמידות הטובות

33. מכתב מאליהו- חלק א', עמ' 14

כי ירשנו ירושה עשירה מאבותינו, הלא המה כחות הנפש והמדות הטובות אשר בהם נוכל להתרכז אל האמת, ולעמוד כנגד היצר הרע, ולחזור בתשובה... הן זה אשר אמרנו הוא ענין "זכות אבות" ממש, היינו הכחות המביאים לידי זכות- או נבאר היטב יותר, שהוא: קשר של כוחות זכים, המעמידים את האדם על האמת והצדק, שהם נקראים "זכות" (זכויות)- אשר על ידם דבוקים אנו באבותינו, בהיותינו עדיין דבוקים במדותיהם שמסרו לנו. וכיון שנמצאים בנו אותם המדות הטובות והכחות המעולות, אשר השי"ת יראה ברוחב ועומק חכמתו כי עוד לא ניתק החבל בינינו לבין אבותינו הקדושים... כי "זכות אבותינו" (קרי את ה"ז" בפתח) בדינו...